

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙

๑. อะไรชื่อว่่าอักษร ๑ และอักษรนั้นแปลว่่าอะไร ๑ อักษรที่ใช้ในบาลีภาษามีเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑
๒. สนธิกริโยปกรณ มีเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑ ชีวิตมัจจิ เป็นสนธิอะไร ๑ ตัดและต่ออย่างไร ๑
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
 - ก. นามศัพท์ทั้ง ๓ นั้น เมื่อนำไปใช้ ต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง ๑
 - ข. สุขาย, เทวดาย เป็นวิภตติอะไรได้บ้าง ๑
 - ค. เอกุณวีสติ กับ เอกุณวีสติโม ต่างกันอย่างไร ๑
 - ฌ. อณฺณ, ตุมฺห คัพท์ เป็นสัพพนามชนิดไหน ๑
 - ง. นิบาตนั้น สำหรับใช้ลงที่ไหน ๑
๔. วิภตติอาชยต เป็นเครื่องหมายให้รู้อะไรบ้าง ๑ จัดเป็นกี่หมวด ๑ ภินฺทติ กับ ภิชฺชติ แปลว่่าอะไร ๑ ลงปัจจัยอะไร ๑ ในธาตุหมวดไหน ๑
๕. กิตกันั้น เป็นชื่อของอะไร ๑ แบ่งเป็นเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑ มนปทายี และ สมฺปทา ในคำว่า "สีเลน โภคสมฺปทา" ลงปัจจัยอะไร ๑ เป็นรูปและสาธนะอะไร จงตั้งวิเคราะห์หมาดู ๑
๖. น บพพบท กัมมชารยสมาส กับ น บพพบท พหฺพพิหิสมาส ต่างกันอย่างไร ๑ สหฺพโรควินิมฺตฺโต (ปุริโส), นิพฺภยา (ชนา) เป็นสมาสอะไรบ้าง ๑ จงตั้งวิเคราะห์หมาตามลำดับ ๑
๗. ปัจจัยในสมฺหตฺทิตติ ลงแทนศัพท์อะไรบ้าง ๑ สำเร็จแล้วเป็นลึงค์อะไร ๑ พาทุสจฺจ, พลวา, ปณฺณรสี ลงปัจจัยอะไร ๑ ในดฺทิตติไหน ๑ จงตั้งวิเคราะห์หมาดู ๑

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓ ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. เสียงกิติ ตัวหนังสือกิติ ชื่อว่าอักษร ๑ อักษร แปลว่า ไม่รู้จักสิ้นอย่าง ๑ ไม่เป็นของแข็งอย่าง ๑ ๑ อักษรที่ใช้ในบาลีภาษามี ๔๑ ตัว ๑ คือ

๘ ตัวนี้ชื่อสระ ๑

อ	อา	อิ	อี	อุ	อู	เอ	โอ
---	----	----	----	----	----	----	----

ก	ข	ค	ฌ	ง			
จ	ฉ	ช	จ	ณ			
ฎ	ฐ	ฑ	ฒ	ณ			
ด	ถ	ท	ธ	น			
ป	ผ	พ	ภ	ม			
ย	ร	ล	ว	ส	ห	ฬ	อ

๓๓ ตัวนี้ชื่อพยัญชนะ ๑

๒. สนธิกริโปการณ มี ๘ อย่าง ๑ คือ โลโป ลป ๑ อาเทโส แปลง ๑ อากโม ลงตัวอักษรใหม่ ๑ วิกาโร ทำให้ผิดจากของเดิม ๑ ปกติ ปกรกติ ๑ ทีโฆ ทำให้ยาว ๑ รสส์ ทำให้สั้น ๑ สณโณโค ซ้อนตัว ๑ ๑

ชีวิตนุจิหํ เป็นอาเทศนिकคหิตสนธิ และโลปสระสนธิ ตัดเป็น ชีวิต - จ - อิหํ ระหว่าง ชีวิต - จ ถ้าพยัญชนะวรรคอยู่ข้างหลัง มีนिकคหิตอยู่ข้างหน้า ให้แปลงนिकคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรคได้ คือ แปลงนिकคหิตที่ ชีวิต เป็น ณ ต่อเป็น ชีวิตนุจ ระหว่าง ชีวิตนุจ - อิหํ ถ้าสระหน้าและสระหลัง ไม่มีพยัญชนะอื่นคั่นในระหว่าง ลปสระหน้า คือ อ ที่ ชีวิตนุจ ต่อเป็น ชีวิตนุจิหํ ๑

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้ คือ

ก. นามศัพท์ทั้ง ๓ นั้น เมื่อนำไปใช้ ต้องประกอบด้วยลิงค์ วจนะ วิภัติ ๑

ข. สุขาย เป็น จตุตถีวิภัติ ส่วน เทวตายเป็น ได้ทั้ง ๕ วิภัติ คือ ตติยวิภัติ จตุตถีวิภัติ ปัญจมีวิภัติ ฉัญฐีวิภัติ และสัตตมีวิภัติ ๑

ค. ต่างกันอย่างนี้ คือ เอภูนวิสติ เป็นปกติสังขยา ส่วน เอภูนวิสติโม เป็นปุรณสังขยา ๑

ฉ. อญฺญ คัณฑ์ เป็นสัพพนามชนิดอนิยมวิเสสนสัพพนาม ส่วน ตุมฺห คัณฑ์ เป็นสัพพนามชนิดปฐิสัพพนาม ฯ

ง. นิบาต นั้น สำหรับลงในระหว่างนามคัณฑ์บ้าง กิริยาคัณฑ์บ้าง บอกอาลปนะ กาล ที่ปริเฉท อุปไมย ปฏิเสธ ความได้ยินเล่าลือ ความปรักปรำ ความถาม ความรับ ความเตือน เป็นต้น ฯ

๔. วิภัตติอาชยาด เป็นเครื่องหมายให้รู้ กาล บท วณะ บุรุษ ฯ จัดเป็น ๘ หมวด ฯ

ภินฺหติ แปลว่า ย่อมต่ออย, ย่อมทำลาย ลง อ ปัจจัย ฯ ในหมวด รุฑ ชาติ ฯ

ภิชฺชติ แปลว่า ย่อมแตก ฯ ลง ย ปัจจัย ฯ ในหมวด ทิว ชาติ ฯ

๕. กิตฺกัณฺเฑน เป็นชื่อของคัณฑ์ที่ทำนประกอบปัจจัยหมู่หนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดความของนามคัณฑ์ และกิริยาคัณฑ์ที่ต่างๆ กัน, เหมือนนามคัณฑ์ที่เอามาใช้ในภาษาของเรามีทานเป็นต้น ย่อมมีเนื้อความต่างๆ กัน ทำนนั้นเป็นชื่อของสิ่งของที่ จะพึงสละก็มี เหมือนคำว่า คนมีให้ทาน คนจนรับทานเป็นต้น, เป็นชื่อของการให้ก็มี เหมือนนาค่าว่า ผู้ยื่นดีในทาน เป็นต้น, เป็นชื่อของเจตนาที่มี เหมือนคำว่า ทานมัยกุศล เป็นต้น, เป็นชื่อของที่ก็มี เหมือนคำว่า โรงทาน เป็นต้น ส่วนกิริยาคัณฑ์ มีคำว่าทำ เป็นต้น ก็มีเนื้อความต่างกัน, เป็นกัตตุวจาก บอกผู้ทำก็มี เหมือนคำว่า นายช่างทำงานจริง เป็นต้น, เป็นกัมมวจาก บอกสิ่งที่เขาทำก็มี เหมือนคำว่า เรือนนี้ทำงานจริง เป็น คัณฑ์เหล่านี้ในภาษามคธล้วนหมายด้วยปัจจัยทั้งสิ้น ฯ

กิตฺกัณฺเฑน แบ่งออกเป็น ๒ อย่าง ฯ คือ นามคัณฑ์ (นามกิตฺกั) อย่าง ๑ เป็นกิริยาคัณฑ์ (กิริยากิตฺกั) อย่าง ๑ ฯ

มนาปทายี ลง ณี ปัจจัย เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า มนาปฺ เทตติ มนาปทายี หรือกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสึละ ตั้งวิเคราะห์ว่า มนาปฺ เทติ สึเลนาคติ มนาปทายี หรือสมาสรูป ตัสสึละสาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า มนาปฺ ทาตุ สึลมสฺสาติ มนาปทายี ฯ

สมฺปทา ในคำว่า "สึเลน โภคสมฺปทา" ลง อ ปัจจัย เป็นภาวรูป ภาวสาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า สมฺปชฺชนํ สมฺปทา ฯ

๖. ต่างกันอย่างนี้ คือ น พุพพท กัมมชารยสมาส ใช้ในปฏิเสธนามคัณฑ์ ซึ่งแปลว่า สิ่งนี้ไม่ใช่สิ่งนั้น เช่น อนสุโส สัตว์นี้ไม่ใช่หมา ส่วน น พุพพท พุพพิทสมาส ใช้ปฏิเสธคุณคัณฑ์และกิริยาคัณฑ์ ซึ่งแปลว่า มี.....หาไม่ได้ หรือ ไม่มี เช่น อปุตฺตโก บุคคลมีบุตรหาไม่ได้ หรือ บุคคลไม่มีบุตร สพุพโรควินฺมุตฺโต (บุรีโส) เป็นปัญจมีตปฐิสสมาส มีวิเสสนบุพพทกัมมชารยสมาส เป็นภายในตั้งวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

วิ.บุพ. วิ. สพฺเพ โรคา สพฺพโรคา
 ปัญจ.ตป. วิ. สพฺพโรเคหิ วินิมฺตโต สพฺพโรควินิมฺตโต (บุริโส) ๑
 นิพฺภยา (ชนา) เป็นปัญจมีตุลยาธิกรณพหุพพิทิสมาส
 ตั้งวิเคราะห์ว่า นิคคตํ ภยํ เยหิ เต นิพฺภยา (ชนา) ๑

๗. ปัจจัยในสมุหัตถิตีต ลงแทน สมุห คัพท ๑ สำเร็จแล้ว ที่ลง กณฺ และ ณ ปัจจัย เป็นบุงลิงค์
 ส่วนที่ลง ตา ปัจจัย เป็นอิตถิลิงค์ ๑

พาสจจํ ลง ญย ปัจจัย ในภาวตถิตีต มีนฺฏฐิตูลยาธิกรณพหุพพิทิสมาส เป็นภายใน
 ตั้งวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

ฉ.ตุล.พหุพ. วิ. พหุํ สุตํ ยสฺส โส พหุสฺสูโต
 ญย ปัจจัย วิ. พหุสฺสูตสฺส ภาโว พาสจจํ ๑
 พลวา ลง วนฺตฺ ปัจจัย ในตสฺสตีตถิตีต
 ตั้งวิเคราะห์ว่า พลํ อสฺส อตถิตีต พลวา ๑

ปณฺณรสี ลง อี ปัจจัย ในปุณฺณตถิตีต
 ตั้งวิเคราะห์ว่า ปณฺณรสนฺนํ ปุณฺณี ปณฺณรสี ๑